

MATERIALS FOR THE USE OF THE
AND STUDENTS

SELECTED BY HANS L.

10

BS 1847
.A1C56

THE ASSUMPT

EDITED BY

PROF. LIC. DR. CAR

BONN

Price 6^d. nett.

CAMBRIDGE

DEIGHTON, BELL AND

1904.

E OF THEOLOGICAL LECTURERS
STUDENTS

HANS LIETZMANN

IO

EMPTIO MOSIS

ITED BY

R. CARL CLEMEN

BONN

e 6d. nett.

MBRIDGE

, BELL AND CO.

1904.

Few teachers of Theology who have endeavoured to awaken an interest in the early literature and history of the Church will fail to recognise the need of such a series of short texts as Herr LIETZMANN has undertaken to supply. His *Kleine Texte* will enable them to put into the hands of every student, at the cost of a few pence, the chief minor documents of Christian antiquity, and will thus render intelligible and attractive a subject which apart from such helps must always be replete with difficulty.

It is part of Herr LIETZMANN's design to publish an English edition of the series, or of some of its more important numbers; and he has invited me to introduce to English-speaking students this endeavour to meet their wants. I am confident that it will be warmly appreciated, and I trust that the courtesy of the editor and the enterprise of his publishers may be justified by a large circulation of the *Texts* both in this country and in the United States.

Cambridge,

H. B. SWETE

March 1, 1904.

MATERIALS FOR THE USE OF THEOLOGICAL LECTURERS
AND STUDENTS

SELECTED BY HANS LIETZMANN

IO

*Bibl. A.T. Apocryphal books. Assump-
tion of Moses.*

THE ASSUMPTIO MOSIS

EDITED BY

PROF. LIC. DR. CARL CLEMEN

BONN

Price 6d. nett.

CAMBRIDGE

DEIGHTON, BELL AND CO.

1904.

Few teachers of Theology who have endeavoured to awaken an interest in the early literature and history of the Church will fail to recognise the need of such a series of short texts as Herr LIETZMANN has undertaken to supply. His *Kleine Texte* will enable them to put into the hands of every student, at the cost of a few pence, the chief minor documents of Christian antiquity, and will thus render intelligible and attractive a subject which apart from such helps must always be replete with difficulty.

It is part of Herr LIETZMANN'S design to publish an English edition of the series, or of some of its more important numbers; and he has invited me to introduce to English-speaking students this endeavour to meet their wants. I am confident that it will be warmly appreciated, and I trust that the courtesy of the editor and the enterprise of his publishers may be justified by a large circulation of the Texts both in this country and in the United States.

Cambridge,

H. B. SWETE

March 1, 1904.

MATERIALS FOR THE USE OF THEOLOGICAL LECTURERS
AND STUDENTS

SELECTED BY HANS LIETZMANN

IO

*Bible O.T. Apocryphal books. Assump-
tion of Moses.*

THE ASSUMPTIO MOSIS

EDITED BY

PROF. LIC. DR. CARL CLEMEN

BONN

Price 6d. nett.

CAMBRIDGE

DEIGHTON, BELL AND CO.

1904.

BS1847
A1C56

The only ms. of the fragment of a Latin translation of the *Assumptio Mosis* is the Ambrosian palimpsest C 73 inf. s. VII. As far as it was possible, injured as it is by reagents, I compared it once more at Easter 1904. I give the text as it is in the ms.; only instead of abbreviations I print the words in full, adding a modern punctuation and the usual division into chapters and verses. Characters, which could not be read with certainty, are printed in italics; the probable number of the characters which have been in the gaps, is given by an equal number of points. At the bottom of the page I give my own conjectures and those of others, explanations of late Latin forms and exegetical notes, and at the end the testimonia which certainly refer to the *Assumptio Mosis*.

I
 2 qui est bis millesimus et quingentesimus annus a crea-
 tura orbis terrae 3 (nam secus, qui in oriente sunt, numerus
 . . mus et . . . mus) et mus profectionis Fynicis,
 5 4 cum exiuit plebs post profectionem, quae fiebat per
 Mosysen, usque Amman trans Iordanem, 5 profetiae, quae
 facta est a Moysen in libro Deuteronomio, 6 qui uocauit
 ad se Iesum, filium Naue, hominem probatum domino,
 7 ut sit successor plebi et scene testimonii cum omnibus
 10 sanctis illius, 8 ut et inducat plebem in terram datam ex
 tribus eorum, 9 ut detur illis, per testamentum et per
 iusiurandum, quod locutus est in scenae, dare de Iesum
 dicendo ad Iesum uerbum hoc: 10 et promitte secus in-
 dustriam tuam omnia quae mandata sunt, ut facias, quem-
 15 admodum sine quaerellam est. 11 Ideo haec dicit dominus

I The first lines are entirely obliterated; but judging from the following text it is very likely that they ran thus: liber profetiae Moysis, quae facta est anno vitae eius cmo et xxmo (cf. Dt. 31, 2. 34, 7). 2 cf. Eupol. in Clem. Al., strom. I, 21, 141, Jubil. 50, 4, Jos., ant. VIII, 3. 1. 20, 10, also IV. Esra 10, 45 s. 3 nam = sed. secus = secundum. numerus = numeros. As this verse seems to give two different dates for the death of Moses and as the length of the first gap is about 15, that of the second 17, that of the third 24 mm, we should probably read thus: mmmus et dccmus (cf. Gen. 5, 3 ff., Apoc. 17, 1 ff. 25, 26. 47, 9, Ex. 12, 40, Dt. 1, 3); et ccccmus (cf. Jubil. 45, 1. 48, 1, Dt. 1, 3). fynicis = Phoenices, cf. Gen. 46. 6 Mosysen read Moysen. 7 Moysen = Moyse, for the rest cf. Jubil. prooem. 9 scene = scenae. 10 ex (?) tribus read patribus, cf. Dt. 31, 7. 21. 11 cf. Dt. 31, 14 f. 13 promitte = ὑπόσχοι. quaerellam = -a.

orbis terrarum; ¹² Creavit enim orbem terrarum propter plebem suam ¹³ et non coepit eam inceptionem creaturae | et ab initio orbis terrarum palam facere, ut in eam ^{f.} ¹¹¹ gentes arguantur et humiliter inter se disputationibus arguant se. ¹⁴ Itaque excogitavit et inuenit me, qui ab ⁵ initio orbis terrarum praeparatus sum, ut sim arbiter testamenti illius. ¹⁵ Et tunc palam facio tibi, quia consummatum est tempus annorum uitae meae et transio in dormitionem patrum meorum et palam omnem plebem. ¹⁶ autem percipe scribaturam hanc ad recognos- ¹⁰ cendam tutationem librorum, quos tibi tradam, ¹⁷ quos ordinabis et chedriabis et reponis in uasis fictilibus in loco, quem fecit ab initio creaturae orbis terrarum, ut inuocetur nomen illius usque in diem paenitentiae in respectu, quo respicit illos dominus in consummatione ¹⁵ exitus dierum.

II intrabunt per te in terram, quam decreuit et promisit dare patribus eorum, ² in qua tu benedicis et dabis unicuique et stabilibus eis sortem in me et constabilibus eis regnum et magisteria locorum dimittes ²⁰ illis, secus quod placebit domino eorum in iudicio et ^{f.} ¹¹⁰ iustitia. ³ autem, postquam intrabunt in terram suam annos et postea dominabitur a principibus et tyrannis per annos xuiii et xuiiii annos abrumpent tibi x,

² plebem read legem. ³ eam = ea. ⁶ cf. Gal. 3, 19.
⁷ tunc read nunc. ¹⁰ As the length of the gap (length of a line = 80 mm) amounts to 48 mm, it is not very probable that it was only filled up by tu; but by what else? The libri are the pentateuch.
¹² chedriare = to anoint with cedar oil. reponis = repones. ¹³ respicit = respiciet. ¹⁷ the length of the gap amounts to 43 mm (length of a line = 81 mm); is it sufficiently filled up by et nunc? ¹⁸ benedicis = -es.
¹⁹ in me, cf. II Regn. 20, 1. ²⁰ dimittes = καθήσεις = καθίσεις.
²² Fiet most very likely be read in the first gap of 4½ characters (22 mm); in the second quinque, cf. Jos. 14, 10. The 18 years afterwards can only be referred to the judges and kings till the division of the kingdom, just as the 19 must be referred to the kings of Israel.

nam descendent tribus duae et transferunt scenae testi-
monium. 4 Tunc deus caelestis fecit palam scenae suae
et ferrum sanctuarii sui, et ponentur duae tribus sancti-
tatis 5 (nam x tribus stabilient sibi secus ordinationes suas
5 regna) 6 et adferent uictimas per annos xx, 7 et uii circum-
uallabunt muros et circumibo uiii et . . adcedent ad
testamentum domini, et finem polluent, quem fecit dominus
cum eis, 8 et immolabunt natos suos diis alienis et ponent
idola scenae seruientes illis, 9 et in domo domini facient
10 sceleste et sculpent omnem animalium idola multa.

III . . . illis temporibus ueniet illis ab oriente rex
et teget equitatus terram eorum et 2 incendet colonia
f. 109 eorum igne cum aede sancta | domini et sancta uasa
omnia tollet 3 et omnem plebem eiciet et ducet illos in
15 terram patriae suae et duas tribus ducit secum. 4 Tunc
inuocabunt duae tribus x tribus et ducent se ut liena
in campis pulueratis esurientes et sitientes cum infantibus
nostris 5 et clamabunt: iustus et sanctus dominus, quia
enim uos peccastis et nos pariter adducti sumus uobiscum.
20 6 Tunc plorabunt x tribus audientes inproperia uerborum
tribum duarum 7 et dicent: quid faciemus uobis, fratres?
nonne in omnem domum Istrahel aduenit clibsis haec?
8 Et omnes tribus plorabunt clamantes in caelum et dicentes:
9 deus Abraham et deus Isaac et deus Iacob, reminiscere

1 descendent = discedent. tib = tribus. transferunt = -ent.

2 fecit palam read figet palum (?). 6 Before adcedent, which
perhaps represents προσ- and originally παραβήσονται, a IV is
to be inserted, as afterwards — at least in our ms. — there is no
room for it. 7 finem read fidem. (quem read quam.) He me

Rehoboam, Abijah, Asa, Jehoshaphat, Jehoram, Ahaziah, Athaliah —
Joash, Amaziah, Azariah, Jotham, Ahaz, Hezekiah, Manasseh, Amon,
Josiah — Jehoahaz, Jehoiahiem, Jehoiachin, Zedekiah. 8 cf. IV Reg.
23, 32. 37. 24, 9. 19, II Paral. 36, 5. 9. 12. 14. 9 scenae read obscena,
cf. Ez. 8, 10. 11 In the gap of 2½—3 characters (17 mm) there
was perhaps et. He refers to Nebuchadnezzar of course. 12 colonia

read -am. 15 ducit = ducet. 21 faciemus read fecimus (?).
22 clibsis read thlipsis = θλίψις.

testamentum tuum, quod factasti cum eis et iusiurandum, quod iurasti eis per te, ne ~~um~~quam deficiat semen eorum a terra, quam dedisti illis. ¹⁰ Tunc reminiscuntur me die illo dicentes tribus ad tribum et homo de proximo suo: ¹¹ nonne hoc est, quod testabatur nobis cum Moyses ^{f. 85} in profetis, qui multa passus est in Aegypto | et in mari rubro et in heremo annis xl? ¹² Testatus et inuocabat nobis testes caelum et terram, ne praeteriremus mandata illius, in quibus arbiter fuit nobis, ¹³ quae aduenerunt nobis de isto secus uerba ipsius et secus adfirmationem ipsius, ¹⁰ quomodo testatus est nobis temporibus illis, et quae conuenerunt usque nos duci captiuos in partem orientis? ¹⁴ Qui et seruiet circa annos lxxvii.

IV Tunc intrauit unus, qui supra eos est, et expandit manus et ponit genua sua et orauit pro eis dicens: ¹⁵ domine omnis, rex in alta sede, qui dominaris saeculo, qui uoluisti plebem hanc esse tibi plebem hanc exceptam, tunc uoluisti inuocari eorum deus secus testamentum, quod fecisti cum patribus eorum. ³ Et ierunt captiui in terram alienam cum uxoribus et natis suis et circa ostium allofilorum ²⁰ et ubi est maiestas magna. ⁴ Respice et miserere eorum, domine caelestis. ⁵ Tunc reminiscitur deus eorum propter testamentum, quod fecit cum | patribus illorum et palam ^{f. 86} faciet misericordiam suam et temporibus illis. ⁶ Et mittit in animam regis, ut misereator eorum, et dimittit illos in terram ²⁵ eorum et regionem. ⁷ Tunc ascendent aliquae partes tribuum et uenient in locum constitutum suum et circumuallabunt locum renouantes. ⁸ Duae autem tribus permanebunt in

4 de = ad. 5 cum read tum. 6 profetis = profetiis.

7 cf. Dt. 4, 26, 19. 31, 28. 13 seruiet read -ēt = -ent. 14 intrauit = intrabit. expandit = expandet etc. He means Daniel or Ezra (cf. IV Ezra 3, 1). 17 the second hanc is either the Greek article or an iteration. 20 allofilorum = allophyl. 21 maiestas read maestitia, molestia or ματαιότης. 22 reminiscitur = -etur.

25 misereator = -ur. He means Cyrus of course. 28 cf. Enoch 89, 73, ap. Bar. 68, 6.

praeposita fide *sua*, tristes et gementes, quia non poterint referre immolationes domino patrum suorum. ⁹ Et x tribus crescent et deuenient apud natos in tempore tribum.

v Et cum adpropriabunt tempora arguendi, et uin-
⁵ dicta surgit de reges participes scelerum ² et punientes
 eos. Et ipsi diuidentur ad ueritatem, propter quod
 factum fuit, ³ deuitabunt iustitiam et accedent ad iniqui-
 tatem et contaminabunt ingenationibus domum seruitutis
 suae et quia fornicabunt post deos alienos. ⁴ Non enim
¹⁰ sequentur ueritatem dei, sed quidam altarium inquinabunt
^{f.}₇₈ de . . | . . . muneribus, quae inponent domino, qui non sunt
 sacerdotes, sed serui de seruis nati. ⁵ Qui enim magistri
 sunt doctores eorum illis temporibus, erunt mirantes
 personas cupiditatum et acceptiones munerum et per-
¹⁵ uendent iustitias accipiendo poenas. ⁶ Et ideo implebitur
 colonia et finis habitationes eorum sceleribus et iniquita-
 tibus. A deo, ut qui facit, erunt impii, iudices erunt in
 eam. Post fines habitationis sceleribus et iniquitatibus.
 A domino, qui faciunt, erunt impii iudices, inerunt in
²⁰ campo iudicare quomodo quisquae uolet.

vi Tunc exurgent illis reges imperantes et in sacer-
 dotes summi dei uocabuntur, facient facientes impietatem
 ab sancto sanctitatis. ² Et succedit illis rex petulans, qui

2 patrum read patrum. 3 apud natos read ad nationes (?).
 tribum read tribulationis (?). 5 de = per. He means the
 Ptolemies and Seleucidae. 8 ingen. read inquin. 11 al-
 though before muneribus (at the beginning of a line of 83 mm of
 length) there is only a space of 17 mm, yet at the end of the
 foregoing line there may have been some other letters, and perhaps
 we have to read dedecoris; cf. Mal. 1, 7. 14 cupid. cf. Jes. 9, 14,
 Job 32, 21. 34, 19, II Paral. 19, 7, Dan. 9, 23. 10, 11. 19, Ps. Sal. 2, 19.
 16 from et finis the ms. gives a dittography. The original text ran
 perhaps thus: et f. habitationis eorum sc. et iniqu. A deo or domino,
 qui facit, erunt impii, iudices inerunt in eam (= ea) iudicare quomodo
 quisque uolet. 21 He means the Maccabees. 23 succedit = -et,
 and just so in the following. He means Herod the Great.

omnis u
 o *rae* *elentes* 6. *rum* bonorum co-
 mestores, dicentes se *haec* facere propter misericordiam
qu . . . 7 se *et* exterminatores, quaeru . . ., fallaces, ce-
 5 lantes se, ne possent cognosci, impii in scelere, pleni
 et iniquitate ab oriente usque ad occidentem, 8 dicentes:
 habebimus discubitiones et luxuriam edentes et bibentes.
Et putauimus nos tamquam *principes* erimus. 9 Et manus
 eorum et mentes *immunda* tractantes *et* os eorum loquetur
 10 ingentia et *super* dicent: *noli* *tange*, *ne* *inquines*
me loco, *in quo* . . . s is d su . . .
 . . *us* in *re* *raui*
 in plebem, quae s . . . a . . illis.

VIII *Et* . . *ta* . . ueniet in eos ultio *et* ira, quae
 15 talis non fuit in illis a saeculo usque ad illum tempus,
 in quo suscitauit illis regem regum terrae et potestatem
 f. a potentia magna, qui confitentes | circumcisionem in
 67 cruce suspendit, 2 nam necantes torquebit et tradidit duci
 uinctos in custodiam 3 et uxores eorum diis donabuntur
 20 gentibus. Et filii eorum pueri secabantur a medicis
 pueri inducere acrosisam illis. 4 Nam illi in eis punientur
 in tormentis et igne et ferro, et cogentur palam baiulare
 idola eorum, inquinata quomodo sunt pariter continentibus
 ea. 5 Et a torquentibus illos pariter cogentur intrare in
 25 abditum locum eorum, et cogentur stimulis blasphemare
 uerbum contumeliose, nouissime post haec et leges quod
 haberent supra altarium suum.

IX Tunc illo dicente homo de tribu Leui, cuius
 nomen erit *taxo*, qui habens vii filios dicens ad eos

4 quaeru read queruli or -losi. 10 read ne me tange. 15 illum
 = illud. 16 suscitauit = -bit. 18 suspendit = -et. He means the
 Antichrist, for whom Antiochus Epiphanes serves as a model. necantes
 read neg. tradidit read tradet. 19 diis donabuntur read disdon.
 20 secabantur read -untur. 21 acrosisam read acrobystiam. illi
 read alii. 26 leges = legis. 28 dicente read ducente. 29 dicens
 read dicet. *taxo* perhaps = τάξις, cf. Test. Levi 18, IV Esra 13, 26.

rogans: 2 uidete, filii, ecce ultio facta est in plebe altera
 crudelis inmundata et traductio sine misericordia et eminent
 principatum. 3 Quae enim gens aut quae regio aut quis
 populus impiorum in dominum, qui multa scelestia fece-
 runt, tanta mala passi sunt, | quanta nobis contegerunt? 5
 4 Nunc ergo, filii, audite me; uidete enim et scite, quia ^{f.} 91
 numquam temptans deum nec parentes nec proauis eorum,
 ut praetereant mandata illius. 5 Scitis enim, quia haec
 sunt uires nobis. Et hoc faciemus: 6 ieiunemus triduo et
 quarto die intremus in spelunca, quae in agro est, et 10
 moriamur potius, quam praetereamus mandata domini
 dominorum, dei parentum nostrorum. 7 Hoc enim si
 faciemus et moriemur, sanguis noster uindicauit coram
 domino.

- X Et tunc parebit regnum illius in omni creatura illius 15
 et tunc zabulus finem habebit
 et tristitia cum eo adducetur.
- 2 Tunc implebuntur manus nuntii,
 qui est in summo constitutus,
 qui protinus uindicauit illos ab inimicis eorum. 20
3. . . . get enim caelestis a sede regni sui
 et exiet de habitatione sancta sua
 cum indignationem et iram propter filios suos.
- 4 Et tremabit terra, usque ad fines suas concutietur
 et alti montes humiliabuntur | et concutientur 25
 et conualles cadent. ^{f.} 92
- 5 Sol non dabit lumen et in tenebris conuertent se
 cornua lunae
 et confringentur et tota conuertit se in sanguine
 et orbis stellarum conturuauit. 30

2 eminent read -ens. 5 contegerunt = contig. 10 spelunca
 = -am. 16 zabulus = diabolus. 18 perhaps he means Michael.
 21 perhaps exur stood in the gap (3 1/2—4 characters, 20 mm)
 23 indignationem = -ne etc. 24 suas = suos.

- 6 Et mare usque ad abyssum decedit
ad fontes aquarum deficient
et flumina expauescent,
7 quia exurgit summus deus aeternus solus
5 et palam ueniet, ut uindictet gentes,
et perdet omnia idola eorum.
8 Tunc felix eris tu, Istrahel,
et ascendes supra ceruices et alas aquilae
et inplebuntur.
10 9 Et altauit te deus
et faciet te herere caelo stellarum,
loco habitationis eorum
10 et conspiges a summo et uides inimicos tuos in terram
et cognosces illos et gaudebis
15 et agis gratias et confiteberis creatori tuo.
11 Nam tu, Iesu Naue, custodi uerba haec et hunc librum;
12 erunt enim a morte receptionem usque ad aduentum
illius tempora ccl, quae fiunt. 13 *Et hic cursus . . .* horum,
quem conueniunt, donec consummentur. 14 Ego autem ad
20 dormitionem patrum me|orum eram; 15 itaque tu, Iesu Naue,
f. forma; te elegit deus esse mihi successorem eiusdem
100 testamenti.

XI Et cum audisset Iesus uerba Moysi tam scripta
in sua scriptura, omnia quae praedixerat, scidit sibi uesti-
25 menta et procidit ad pedes meos. 2 Et hortatus est eum
Monse et plorauit cum eo. 3 Et respondit illi et dixit
Iesus: 4 quid me celares, domine Monse, et quo genere

1 decedit = -et. 2 ad read et. 11 herere = haer. 12 eorum
= earum. 13 conspiges = -cies. uides = -bis. terram = -a.
15 agis = -es. 17 If originally there was not an et after morte, recep-
tionem must have been added, cf. 1, 15. 10, 14. 18 tempora perhaps
spaces of seven years, vgl. Jos., ant. X, 8, 5. 9, 7. XI, 1, 1. XX, 10, 2.
The gap was perhaps filled up by erit. 19 conueniunt read conficient.
20 eram read eam. 21 forma read firma (te?). 23 Moysi = -sis.
25 meos read Moysis. 26 Monse read Moyses. 27 celares
read solares etc.

celabor, de qua locutus est uoce acerua, que exiuit de ore tuo, quae est plena lacrimis et gemitibus? Quia tu discedis de plebe ist 5 quis locus recipit te 6 aut quod erit monumentum sepulturae 7 aut quis audeuit corpus tuum transferre in eut homo de loco in locum? 8 Omnibus enim morientibus secus aetatem sepulturae suae sunt in terris; nam tua sepultura ab oriente sole usque ad occidentem et ab austro usque ad fines aquilonis, omnis orbis terrarum sepulcrum est tuum. 9 Domine, ab his et quis nutrit plebem istam 10 aut quis est, qui miserebitur 10 illis, et quis eis dux erit | in uia 11 aut quis orabit pro eis ^{f.} 99 nec patiens ne uno quidem diem, ut inducam illos in terram araborum? 12 Quomodo ergo potero plebem hanc tamquam pater unicum filium aut tamquam filiam dominam uirginem, quae paratur tali uiro, quae timebat 15 corpus custodiens eius a sole et ne scalciati pedes eius ad currendum supra terram? 18 de uoluntatem eorum praestabo illis ciborum et potui secus uoluntatem uoluntatis eorum? 14 enim illorum erant c milia; nam isti in tantum qui creuerunt in tuis orationibus, domine 20 Monse. 15 Et quae est mihi sapientia aut intellectus in domo . . . uerbis aut iudicare aut respondere? 16 Sed et reges Amorreorum, cum audierint expugnare nos, cre-

1 qua read quo. est read es. que = quae. 3 discedis = -es. recipit read -iet. 5 in eut read inde ut. homo read hominis? 6 aetatem = ἡλικίαν. 9 ab his read abis or abibis. 12 patiens = ἀνέχων or παρῖεις. 13 araborum read at(b)aurorum. potero = δυνατήσω or δυναστεύσω? 14 dominam = κυρίαν. tali read tradi. timebat read -it, cf. Cant. 5, 3. 16 scalciati = excalc. 17 the words missing in the gap of 35 mm (length of the line = 77 mm) were probably et qui or something similar. voluntatem = -e. 18 potui = us. voluntatis read voluptatis. 19 in the first gap of 27 mm lines the word missing must have been viri or something similar, in the second gap of 7 mm DC, cf. Ex. 12, 37, Num. 26, 51. 20 qui (...?) read quidem? 21 intellectus read intellectus. 22 the gap of 15 mm was certainly filled up by dni = domini. Cf. Num. 12, 7, Dt. 34, 10, Hebr. 3, 2.

dentes iam non esse semet sacrum spiritum dignum domino multiplicem et inconpraehensibilem, dominum uerbi fidelem in omnia, diuinum per orbem terrarum profetem, consummatum in saeculo doctorem iam non
 5 esse in eis, dicent: Eamus ad eos. 17 Si inimici impie
 f. fecerunt semel adhuc in dominum suum, non est defensor
 98 illis, qui ferat pro eis praeces domino, quomodo Monse erat magnus nuntius, qui singulis horis diebus et noctibus habebat genua sua infixata in terra, orans et intuens homini
 10 potentem orbem terrarum cum misericordia et iustitia, reminiscens testamentum parentum et iureiurando placando dominum. 18 Dicent enim: non est ille cum eis; eamus itaque et confundamus eos a faciae terrae. 19 Quod ergo fiet plebi isti, domine Monse?

15 XII Et postquam finiuit uerba Iesus, iterum procidit ad pedes Monsi. 2 Et Monse prendit manum ipsius et erexit illum in cathedra ante se. Et respondit et dixit illi: 3 Iesus, et ne contemnas, sed praebe te securum et adtende uerbis meis. 4 Omnes gentes, quae sunt in ore
 20 terrarum, deus creauit et nos, praeuidit illos et nos ab initio creaturae orbis terrarum ut ad exitum saeculi, et
 f. nihil est | ab eo neglectum usque ad pusillum, sed omnia
 97 praeuidit et prououit cum *eis* . . 5 *dns* omnia, quae futura essent in *hoc* orbe terrarum, prouidit et *ecce aufertur* . .
 25 6 s *me constituit* pro eis et pro peccatis eorum et in . . *ccare* . . pro eis. 7 Non enim propter meam uirtutem aut infirmitatem, sed temperantius misericordiae ipsius et patientia contegerunt mihi. 8 Dico enim tibi, Iesu; non propter pietatem plebis huius ex-

5 dicens read dicent. 9 homini read omnem, cf. Hebr. 3, 13.
 13 quod = quid. 18 et ne read te ne (?). 19 ore read orbe.
 23 prououit read pronouit. 24 aufertur read affertur. 25 the gap was probably filled up by *dns* = dominus; very likely the words missing in the two following gaps were *orarem et implorarem*; now the whole page is totally spoiled. 27 infirmitatem read firm. temperantius read -ia. 28 contegerunt = contig.

terminabis gentes; 9 omnia *caeli* firmamenta orbis facta ut prouata a deo et sub nullo dexteræ illius sunt. 10 Facientes itaque et consummantes mandata dei crescunt et bonam uiam exigunt; 11 nam peccantibus et negligentibus mandata carere bonam, quæ prædicta sunt. Et punientur a gentibus multis tormentis; 12 nam, in totum exterminet et relinquat eos, fieri non potest. 13 Exiuit enim deus, qui praeuidit omnia in saecula et stabilitum est testamentum illius, et iureiurando, quod

2 ut read et(?). nullo read annulo. 4 bonam uiam exigunt = εὐοδοῦνται. 5 carere read carent. bonam read bona. 6 After nam ut is perhaps to be inserted.

Clemens Alexandrinus, adumbr. in epist. Iudae: *Quando Michaël archangelus cum diabolo disputans altercabatur de corpore Moysi.* Hic confirmat assumptionem Moysi.

Origenes, de princ. III, 2, 1: Et primo quidem in Genesi serpens Euam seduxisse describitur, de quo in adscensione Mosis, cuius libelli meminit in epistola sua apostolus Iudas, Michael archangelus cum diabolo disputans de corpore Mosis ait a diabolo inspiratum serpentem causam exstitisse praevaricationis Adæ et Euae.

Didymus Alexandrinus, in epist. Iudae enarratio: natura non malus est (diabolus), quomodo nec ipse, qui cunctos malignitate transcendit, huiusmodi est, licet aduersarii huius contemplationis praescribunt praesenti epistolæ et Moyseos assumptioni propter eum locum, ubi significatur uerbum Archangeli de corpore Moyseos ad diabolum factum.

Gelasius Cyzicenus, comm. act. conc. Nic. II, 18: (ἀποκρίσις τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐπισκόπων διὰ Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου ἐπισκόπου Καισαρίας Παλεστίνης) . . . Μέλλων ὁ προφήτης Μωσῆς ἐξιέναι τὸν βίον, ὡς γέγραπται ἐν βίβλῳ Ἀναλήψεως Μωυσέως προσκαλεσάμενος Ἰησοῦν, υἱὸν Ναυῆ καὶ διαλεγόμενος πρὸς αὐτὸν ἔφη· καὶ προεθέασατό με ὁ θεὸς πρὸ καταβολῆς κόσμου εἶναί με τῆς διαθήκης αὐτοῦ μεσίτην.

ibid. 20: (ἀνταποκρίσις τῶν πατέρων διὰ Πρωτογένους ἐπισκόπου Σαρδικῆς) . . . ἐν βίβλῳ δὲ Ἀναλήψεως Μωυσέως Μιχαήλ

ὁ ἀρχάγγελος διαλεγόμενος τῷ διαβόλῳ λέγει· ἀπὸ γὰρ πνεύματος ἁγίου αὐτοῦ πάντες ἐκτίσθημεν· καὶ πάλιν λέγει· ἀπὸ προσώπου τοῦ θεοῦ ἐξῆλθε τὸ πνεῦμα αὐτοῦ καὶ ὁ κόσμος ἐγένετο.

ibid.: (ἀπόκρισις τοῦ φιλοσόφου πρὸς τοὺς ἁγίους ἡμῶν πατέρας) περὶ δὲ τῆς ῥηθείσης Ἀναλήψεως Μωσέως, περὶ ἧς ἀρτίως εἰρήκατε, οὐδὲ ἀκήκοά ποτε εἰ μὴ νῦν.

Synopsis of Athanasius: τὰ δὲ ἀπόκρυφα . . . τῆς παλαιᾶς διαθήκης ταῦτα· . . . Ἀνάληψις Μωυσέως.

Catalogue of the sixty canonical books: ὅσα ἀπόκρυφα·

. . . Ἀνάληψις Μωυσέως.

Stichometry of Nicephorus: ὅσα ἀπόκρυφα τῆς παλαιᾶς (διαθήκης. καὶ ἡ τούτων στιχομετρία οὕτως).

. . . Ἀνάληψις Μωυσέως· στίχοι αὐ'.

MATERIALS FOR THE USE OF THEO

SELECTED BY F

- 2 THE THREE OLDEST MA
Hans Lietzmann.
- 5 LITURGICAL TEXTS I: ON
BAPTISMAL AND EUCHA
IVth. CENTURIES, selected
16 p. 6^d. nett.
- 8 APOCRYPHA II: GOSPELS
Klostermann. 18 p.
- 9 THE LETTER OF PTOLE
Prof. Adolf Harnack
- 10 THE ASSUMPTIO MOSIS,
Clemen. 16 p. 6^d. ne

OF THEOLOGICAL LECTURERS AND STUDENTS
EDITED BY HANS LIETZMANN

OLDEST MARTYROLOGIES, edited by Lic.
Lietzmann. 16 p. 6^d. nett.

PART I: ON THE HISTORY OF THE ORIENTAL
EUCHARISTIC RITES IN THE II^d. AND
III^d. CEN. selected by Lic. Hans Lietzmann.

THE GOSPELS, edited by Lic. Dr. Erich
Lietzmann. 18 p. 6^d. nett.

FROM PTOLEMAEUS TO FLORA, edited by
Lietzmann. 10 p. 6^d. nett.

THE MOSIS, edited by Prof. Lic. Dr. Carl
Lietzmann. 10 p. 6^d. nett.
